

Συνεχής καλλιέργεια (permaculture): Ασυμβίβαστη με την Ορθόδοξη πίστη (Ι.Μ. Γλυφάδας)

Date : Φεβρουαρίου 24, 2015

1. Τι είναι η permaculture

Η permaculture, γνωστή και ως συνεχής/μόνιμη/διαρκής καλλιέργεια ή αεικαλλιέργεια, είναι μια «ολιστική προσέγγιση» παραγωγής τροφής, χρήσης της γης και σχεδιασμού κοινοτήτων, η οποία δημιουργήθηκε τη δεκαετία του 1970 από δύο Αυστραλούς οικολόγους, τον Bill Mollison και τον David Holmgren. «Παρότι ο όρος Συνεχής Καλλιέργεια (permaculture) πρωτοεμφανίστηκε ως “διαρκής γεωργία” (permanent agriculture), οι αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται μπορούν να εφαρμοστούν στην οποιαδήποτε ανθρώπινη ενέργεια με αποτέλεσμα η Συνεχής Καλλιέργεια να θεωρείται πλέον σαν η Συνεχής Κουλτούρα (permanent culture)». [1] Έτσι, η συνεχής καλλιέργεια είναι κυρίως μια φιλοσοφία που επεκτείνεται σε όλους τους τομείς της ζωής, ή με τα λόγια των δασκάλων της, είναι μια «επανάσταση μεταμφιεσμένη σε κηπουρική» [2]. Κατά άλλους, η «permaculture αποτελεί μια **γεωκεντρική έκφραση της πνευματικής πρακτικής της γιόγκα**» [3], είναι μια «φιλοσοφία... που λαβαίνει έμπνευση από το Αϊκίντο» [4], «ένα παγκόσμιο κίνημα που στοχεύει στην πνευματική ευημερία». «Η permaculture είναι κάτι περισσότερο από καλλιέργεια και συγκομιδή τροφών. Πρόκειται για τη θεραπεία ενός ταραγμένου πλανήτη και αυτό σημαίνει την αλλαγή των αντιλήψεων για τη φύση και τη σχέση μας με αυτήν. Η γιόγκα, το τάι τσι και η βαθιά οικολογία [5] είναι μέρος του προγράμματος σπουδών της συνεχούς καλλιέργειας... Οι μαθητές και οι δάσκαλοι δοκιμάζουν ένα νέο μονοπάτι» [6], το οποίο οδηγεί σε «μυστικιστικές διαδικασίες» [7].

2. Το αποκρυφιστικό υπόβαθρο της permaculture

Η συνεχής καλλιέργεια, σύμφωνα με τους δασκάλους της, καλύπτει μεταξύ άλλων και τη «βαθιά οικολογία, τη βιοδυναμική και τη ραβδοσκοπία» [8]. Υπενθυμίζουμε ότι η βαθιά οικολογία (deeper ecology) έχει τις ρίζες της στο Βουδισμό και τον Ταοϊσμό, ενώ η βιοδυναμική και η ραβδοσκοπία ή αλλιώς ραβδομαντεία κινούνται ξεκάθαρα στο χώρο του αποκρυφισμού. Σε κάποια εργαστήρια συνεχούς καλλιέργειας διδάσκεται η ραβδομαντεία και γίνεται χρήση του γνωστού μαντικού οργάνου, του εκκρεμούς [9]. Σε πολλά εργαστήρια συνεχούς καλλιέργειας, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό, διδάσκεται και η εξωχριστιανική πρακτική του διαλογισμού. [10]

Ο ίδιος ο ιδρυτής της συνεχούς καλλιέργειας, ο David Holmgren, παρουσίασε τις λεγόμενες «Αρχές Ηθικής και Σχεδιασμού της Permaculture» ("Permaculture Ethical and Design Principles"). Σε αυτές περιλαμβάνονται **η βιοδυναμική, η γιόγκα και συναφείς πρακτικές, η ολιστική ιατρική, οι ανθρωποσοφικές δραστηριότητες, όπως η εκπαίδευση Steiner (Στάινερ)**[11] κ.α. Να τονιστεί ότι όλα τα προαναφερθέντα κινούνται εκτός των ορίων της Ορθόδοξου πίστεως, αφού θεμελιώνονται σε αντιχριστιανικές και αποκρυφιστικές δοξασίες.

Η βιοδυναμική γεωργία διαφοροποιείται από την βιολογική και την οργανική γεωργία.

Είναι μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση. «Η πιο εμφανής διαφορά με τη βιολογική γεωργία είναι η πνευματική διάσταση της βιοδυναμικής γεωργίας»,[12] η οποία είχε ως ιδρυτή τον αποκρυφιστή Rudolf Steiner (Ρούντολφ Στάινερ), τον και ιδρυτή της ανθρωποσοφίας. «Η μεγάλη διαφορά είναι ότι πίσω από την βιοδυναμική βρίσκεται μια ολόκληρη φιλοσοφική κοσμοθεωρία που συνδέει την ανθρώπινη επέμβαση στις καλλιέργειες και την κτηνοτροφία με ορατές και αόρατες δυνάμεις».[13] Η βιοδυναμική γεωργία, γνωστή και ως «καλλιέργεια με οδηγό τη Σελήνη», ή «καλλιέργεια με τα αστέρια», βασίζεται στην αστρολογία. Έτσι, ανάλογα με τις φάσεις και τις κινήσεις της Σελήνης στο ζωδιακό κύκλο, κάνουν τις καλλιέργειες. Συμβουλευούνται, μάλιστα και τα λεγόμενα βιοδυναμικά ημερολόγια, τα οποία γράφουν για παράδειγμα: «Κυριακή, πρώτη του μηνός, ... "ρίζα έως τις 21.000". Μέχρι τις 9 το βράδυ, δηλαδή, την ημέρα αυτή μπορώ να φυτέψω παντζάρια, πατάτες, κρεμμύδια και ραπανάκια. Την επόμενη λέει "άνθος, από τις 4 το απόγευμα και μετά". Θα βάλω τότε μπρόκολα και βότανα...».[14] Τα βιοδυναμικά ημερολόγια τα βρίσκει κανείς σε ιστοσελίδες αστρολόγων, όπως της Γερμανίδας Μαρίας Τουν[15], μαθήτριας του Στάινερ, αλλά και σε Ελληνικές ιστοσελίδες καλλιεργητών που λένε ότι «συντονίζονται με το φεγγάρι».

Τα βιοδυναμικά σκευάσματα, πολλά από τα οποία φέρουν το σήμα **Demeter** [16] (Δήμητρα), θεωρείται ότι προσφέρουν «δυνατότητες **για πνευματική εξέλιξη στον άνθρωπο**».[17]

«Τα βιοδυναμικά σκευάσματα δρουν σαν μηνύματα στους οργανισμούς για να συνδεθούν καλύτερα με συγκεκριμένες δυνάμεις γύρω τους. Τα δύο βασικά σκευάσματα ενδυναμώνουν τις δυνάμεις της γης ή του ουρανού αντίστοιχα. Το πρώτο παρασκευάζεται από κοπριά αγελάδας, το δεύτερο από σκόνη χαλαζία (SiO₂) που θάβονται μέσα στα κέρατα αγελάδας για 6 μήνες στο έδαφος».[18] «Τα κέρατα της αγελάδας χρησιμοποιούνται ως κεραίες για τη λήψη και συγκέντρωση συμπαντικών δυνάμεων που μεταφέρονται μέσα στα υλικά. Τα άλλα έξι συστατικά... είναι εκχυλίσματα από διάφορα φυτά που

στριμώνονται είτε μέσα στο κρανίο ή σε όργανα ζώων (π.χ. στην κύστη ελαφιού, στο περιτόναιο της αγελάδας και στα έντερα) είτε μέσα σε κοπριά, όπου ωριμάζουν πριν διαλυθούν και τοποθετηθούν στο λίπασμα. Τα χημικά στοιχεία που περιέχονται σε αυτά τα παρασκευάσματα λέγεται ότι είναι μεταφορείς “γήινων και συμπαντικών δυνάμεων” και θα μεταφέρουν αυτές τις δυνάμεις στα σπαρτά και έτσι στους ανθρώπους που τα καταναλώνουν».[19]

3. Επιστημονικές ενστάσεις

Όλα τα προαναφερθέντα βρίσκονται βέβαια στον πυρήνα του αποκρυφισμού και έχουν δεχθεί σφοδρή κριτική από τους επιστήμονες. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε τη μελέτη της καθηγήτριας Φυτοκομικής Dr Linda Chalker-Scott, από το Ερευνητικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Washington, με τίτλο «Ο Μύθος της Βιοδυναμικής Γεωργίας». Η Dr Linda Chalker-Scott τονίζει ότι οι διαδικασίες της βιοδυναμικής γεωργίας «δεν αναπτύχθηκαν μέσω επιστημονικής μεθοδολογίας, αλλά μέσω αυτού που ο Στάνιερ ονόμαζε διαλογισμό και μαντική ικανότητα»[20], και αποτελούν «πνευματιστικές μεθόδους» που δεν μπορούν να ελεγχθούν και να αποδειχθούν επιστημονικά. Η καθηγήτρια επισημαίνει ότι δεν θα πρέπει να συγχέονται οι όροι «βιοδυναμική» και «οργανική» γεωργία και καταλήγει, μεταξύ άλλων, στα εξής συμπεράσματα: «

● **Η βιοδυναμική γεωργία από την αρχή συνίστατο σε μια μυστικιστική, και συνεπώς μη επιστημονική, εναλλακτική προσέγγιση στη γεωργία**

● Πρόσφατη προσθήκη οργανικής μεθοδολογίας στη βιοδυναμική έχει οδηγήσει σε μια μίξη αντικειμενικών πρακτικών με υποκειμενικές πεποιθήσεις

● Ο επιστημονικός έλεγχος των βιοδυναμικών παρασκευασμάτων είναι περιορισμένος και **δεν υπάρχει καμιά απόδειξη ότι η προσθήκη αυτών των παρασκευασμάτων βελτιώνει την ποιότητα του φυτού ή του εδάφους σε εδάφη βιολογικής διαχείρισης».**

Αλλά και ο καθηγητής αμπελουργίας και οινολογίας Stuart Smith ονομάζει τη βιοδυναμική «απάτη», η οποία «αξίζει τον ίδιο επίπεδο

σεβασμού που έχει η επιστημονική κοινότητα για τη μαγεία, το βουντού και την αστρολογία».[21]

Να προσεχθεί ότι και η συνεχής καλλιέργεια (permaculture) στο σύνολό της έχει γίνει αντικείμενο δημόσιας αμφισβήτησης από τους επιστήμονες, παρότι κάποιιοι δηλώνουν το αυτονόητο ότι «όσοι επιστήμονες αμφισβητούν τις ψευδοεπιστήμες συχνά δέχονται επιθέσεις και γελοιοποίηση».[22] Την **έλλειψη επιστημονικής προσέγγισης**

της permaculture τονίζουν και άλλοι ειδικοί[23], οι οποίοι κάνουν λόγο για «πλανεμένες ιδέες των ενασχολούμενων με τη συνεχή καλλιέργεια... οι οποίες μολύνουν την ευρύτερη κουλτούρα», καθώς και για «τεράστια σπατάλη χρόνου και χρημάτων». Άλλοι, όπως ο βοτανολόγος John Robin, ομιλούν για την συνεχή καλλιέργεια ως «**οικολογικό εφιάλτη**» που προκαλεί βλάβη στο περιβάλλον. «Η permaculture», επισημαίνει ο John Robin, **«καταδικάζει ολόκληρες χλωρίδες και πανίδες σε μη αναστρέψιμη μεταβολή, ακόμα και σε εξαφάνιση»**.[24]

Είναι αξιοσημείωτο ότι κάποιοι μελετητές, όπως ο κοινωνιολόγος Graham Strouts, τονίζουν ότι το κίνημα της συνεχούς καλλιέργειας, χαρακτηρίζεται από «θρησκευτικές πεποιθήσεις και προλήψεις της Νέας Εποχής», «είναι στενά συνδεδεμένο **με Νεοποχίτικη πνευματικότητα, αντι-επιστήμη και ψευδοεπιστήμη... με τις “εναλλακτικές” θεραπείες”, τις μεσοαστικές εμμονές με την υγεία και τη διατροφή...**»[25] κ.α.

Μάλιστα, άλλοι σοβαροί μελετητές προχωρούν ακόμα περισσότερο. Σύμφωνα με ιστορικούς και ειδικούς της κοινωνικής οικολογίας -και παραθέτουμε τα λόγια τους- : «Η “οικολογική σκηνή” της εποχής μας -με τον αυξανόμενο μυστικισμό και αντι-ουμανισμό της- θέτει σοβαρά ζητήματα σχετικά με την κατεύθυνση προς την οποία θα κινηθεί το οικολογικό κίνημα... αυτοί οι αντιδραστικοί και τελείως φασίστες οικολόγοι τονίζουν την υπεροχή της “Γης” έναντι των ανθρώπων, επικαλούνται “συναίσθημα” και διαίσθηση σε βάρος της λογικής...Οι αρχές της οικολογικής ιδεολογίας της “Νέας Εποχής”, η οποία φαίνεται αβλαβής στους περισσότερους ανθρώπους στην Αγγλία και την Αμερική -ειδικά, οι μυστικιστικές και ανορθολογικές τάσεις της- συνυφαίνονται με τον οικοφασισμό στη Γερμανία σήμερα»[26]. Το 2014 κυκλοφόρησε μια σοβαρή μελέτη με τίτλο «Μεταξύ Αποκρυφισμού και Ναζισμού - Η Ανθρωποσοφία και η Πολιτική της Φυλής στη Φασιστική Εποχή». Πρόκειται για μια ενδελεχή μελέτη του αναπληρωτή καθηγητή Νεώτερης Ευρωπαϊκής Ιστορίας[27] και καθηγητή στο Ινστιτούτο Κοινωνικής Οικολογίας Peter Staudenmeier, η οποία αποκαλύπτει τη διασύνδεση των Ναζί με το κίνημα της ανθρωποσοφίας που ιδρύθηκε από τον Ρούντολφ Στάινερ. Η μελέτη καταδεικνύει τεκμηριωμένα ότι οι Ναζί υποστήριζαν σε

αξιοσημείωτα μεγάλο βαθμό τις βιοδυναμικές καλλιέργειες, τα σχολεία Στάινερ (Waldorf/Steiner) και άλλες ανθρωποσοφικές πρωτοβουλίες.[28]

4. Η εξάπλωση του κινήματος της permaculture

Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η συνεχής καλλιέργεια διδάσκεται σε κέντρα γιόγκα, άσραμ και οικοκοινότητες, από δασκάλους γιόγκα, ραβδοσκόπους-γεωμάντεις και γενικά από ανθρώπους που έχουν ανατολικοθρησκευτικό και αποκρυφιστικό προσανατολισμό. Στην Ελλάδα συστηματικά σεμινάρια και εργαστήρια συνεχούς καλλιέργειας γίνονται από το 2010 και μάλιστα σε πολλές πόλεις σε όλη τη χώρα. Η εναλλακτική κοινότητα Πελίτι οργανώνει ομιλίες για βιοδυναμική γεωργία[29] και διαφημίζει τα βιβλία και τα βίντεο της permaculture[30]. Προκαλεί όμως απορία πώς μετά από τόσα χρόνια το γυναικείο ορθόδοξο μοναστήρι, εξακολουθεί να συνδέεται με την εναλλακτική κοινότητα Πελίτι[31] και να βρίσκεται σε Ελληνική ιστοσελίδα συνεχούς καλλιέργειας μαζί με διάφορες ανατολικοθρησκευτικές και αποκρυφιστικές ομάδες στην κατηγορία «Συνεχής Καλλιέργεια στην Ελλάδα».[32]

5. Εν κατακλείδι

Η μέθοδος της Permaculture (Συνεχούς Καλλιέργειας) κινείται στο χώρο του αποκρυφισμού και είναι ασυμβίβαστη με την Ορθόδοξη πίστη και ζωή. Ως εκ τούτου, η Ιερά Μητρόπολις συνιστά στους πιστούς Χριστιανούς να αποφεύγουν τις πρακτικές της καθώς και οποιαδήποτε συμμετοχή στα σχετικά σεμινάρια.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

[1]. Patrick Whitefield, Permaculture (Συνεχής Καλλιέργεια) με λίγα λόγια, εκδόσεις Λευκό Κυπαρίσσι, 2010, σελ. 14

- [2]. www.ecodharma.com/courses-events/permaculture-design-course
- [3]. <https://www.sivananda.org/.../LA%20Yoga%20permaculture.doc> (η έμφαση δική μας)
- [4]. www.permaculture.net/about/definitions.html
- [5]. Περισσότερα στοιχεία για τη βαθιά οικολογία στο άρθρο «[“Βιο-αιρέσεις” με το μανδύα της οικολογίας](#)», στο www.imglyfadas.gr/portal/gr/details.asp?cdPro=631CAA20-4E6C-47D3-A107-71EA00FBC480
- [6]. <https://www.youtube.com/watch?v=ShJheNIXiDA>
- [7]. ένθ.ανωτ.
- [8]. www.kangouro.gr/permaculture/topics-covered
- [9]. https://www.youtube.com/watch?v=_ZHDCT8FMJU
- [10]. ενδεικτικά:
<http://cityfarmer.gr/2012/06/14/3hmero-seminario-enarmonish-me-th-fysh-mesw-ths-aeikalliergeias/>
και
<http://awakenedlifeproject.org/en/events/nature-mysticism-and-applied-permaculture>
- [11]. “The Permaculture Flower” στο: <http://holmgren.com.au/about-permaculture/> (η έμφαση δική μας)
- [12]. Natura, Μάιος 2010, σελ. 34.
- [13]. Bionews, Φεβρουάριος 2010, σελ. 12
- [14]. <http://paranormap.net/article/4181>
- [15]. The Biodynamic Sowing and Planting Calendar: Working with the Stars
- [16]. Η Demeter International είναι πιστοποιητικός οργανισμός των προϊόντων βιοδυναμικής γεωργίας
- [17]. Bionews, Φεβρουάριος 2010, σελ. 12

[18]. Natura, Μάιος 2010, σελ. 35

[19]. http://puyallup.wsu.edu/~linda%20chalker-scott/Horticultural%20Myths_files/Myths/Biodynamic%20agriculture.pdf

[20]. http://puyallup.wsu.edu/~linda%20chalker-scott/Horticultural%20Myths_files/Myths/Biodynamic%20agriculture.pdf

[21]. <https://biodynamicshoax.wordpress.com>

[22]. http://puyallup.wsu.edu/~linda%20chalker-scott/Horticultural%20Myths_files/Myths/Biodynamic%20agriculture.pdf

[23]. Whole Earth Review, χειμώνας 2001 και αλλού

[24]. John M. Robin, Permaculture-An Ecological Nightmare, Larrikin, 1985, σελ. 23 (η έμφαση δική μας)

[25]. Graham Strouts, The Cult of Perma (η έμφαση δική μας)

[26]. Janet Biehl, Peter Staudenmeier, Ecofascism Revisited, New Compass, 2011.

[27]. Στο Πανεπιστήμιο Marquette

[28]. Peter Staudenmeier, Between Occultism and Nazism - Anthroposophy and the Politics of Race in the Fascist Era, 2014

[29]. ενδεικτικά:

http://peliti.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=588%3Aftthinoporin-esekdilosisaignas&catid=44%3Aaignas&Itemid=45&lang=el

[30]. ενδεικτικά:

www.peliti.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=563:bibliothikivideo&catid=17:video&Itemid=20

[31]. Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Ανατολής Αγιάς,

www.peliti.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=544%3A5panthessaliki&catid=3%3Atopiki&Itemid=5&lang=el

[32]. Permaculture in Greece, www.kangouro.gr/category/permaculture-natural-farming/

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

[Εκ της Ιεράς Μητροπόλεως Γλυφάδας, Ελληνικού, Βούλας, Βουλιαγμένης, Βάρης](#)